

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY,

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS.

Belső farkas-utca 78. sz. alatt gr. BÁNYFI-
ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délután.
Ara évi négyre 3 fr. o. é. Hirdetési ár: négyhétig sorozat először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. é. s minden hirdetés után 40 kr. költség. Elkészítés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.
A „nyilvántartási” cikkek sora után 20 kr. előlege beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, martius 25.

(D) Elkezdett cikksorozatunkat ezúttal félbeszakasztjuk, hogy tájékoztató észrevételeinket a bizottmányok kérdésére nézve egy közönségünk, mint még inkább azok érdekében megtegyük, a kik Erdélytől távolabb esve, az itteni viszonyokat kevésbé ismerik, s a helyzetet kevésbé biztos szempontból bírálhatják.

Nem lehet tagadni, hogy azon helyzet, melyet némileg az ideiglenes bizottmány tagjai elfogadtak, előttünk álló nagy kérdések megoldásának érdekében oly egyéni felelősséggel súlyosul azon egyénekre, kik a szűk körbe vont bizottmányokat képezik, hogy a legnagyobb tartozkodás sem nyújthat rájuk nézve kellő biztosítékot azon nagy közvélemény gyorsan fordulható hangulata irányában, mely megettük áll, s melynek legnagyobb része a hallgatóság korlátain túl érzi helyét, az ő megyei autonóm jogok s azoknak őskori gyakorlata alapján.

Ennélfogva igen helyesen cselekedtek azon főispáni helyettesek, a kik kísérlet alá nem vonták az áldozat készség és önmegtartóztatás nehézségét, a kik arra törekedtek, hogy az ő jogoknak meg nem felelő téren, a kormány vég óhaját ne kívánják annyival kevésbé praecipitálni, mert a kibontakozás kérdései ugy is csak az országgyűlésnek küzdelmei alatt lehetnek megoldhatók, s a bizottmányok akár hányasori szétbontásával a kormány ugy sem nyerne valamely biztos teret, valamint a nemzet legkevésbé sem vesztene el a miatt jogos követeléseinek sem ösztönét, sem igényét.

A mennyiben az eddigi beküldött értesítésekből látjuk, a helyzetet legtöbbször a megyék adminisztratorai közül felfogák, s ekkor még csak is egyetlen megyében láttuk a tisztválasztást a többség kívánata ellen átvéni. A tisztválasztásra nézve a mi véleményünk az, hogy a kormányzatnak nem áll érdekében az, hogy valamely joggyakorlatot okvetlen érvényesítsen, s annyival kevésbé a tisztválasztás gyakorlatát, miután itt a kormány jogában áll a substitúció, ha a választási jog bármilyen okból nem gyakoroltatik.

A bizottmányok általában annyit tettek, a mennyit minden honpolgár, mint a szent korona tagja megtehet, ha valamely térré meghívatik, hogy közbenjárása által az alkotmányos visszahelyezés útjait egyengesse. A főispánok és helytartók, egyik székes adminisztratorok kivételével, kérdésen kívül helyesen cselekedtek, midőn nem gátolák a repraesentatio jogának gyakorlatát, mely nélkül az ideiglenes bizottmányok tagjai álláspontjukat nem körvonalozhatva, talán azonnal helyeket elhagyni kényszerültek volna.

Ha a bizottmányok magatartását észleljük, ők mindnyájan annak öntudatával bírtak, miképp az idők azon fontos kötelességet szabták mindenki elébe, hogy a merev ellenállás miatt a kormányzás további provisorius rendszabályaira, melyek gyors octroy által kezdik visszaalakítani a mult évtizedben felhagyott rendszert, annál kevésbé szolgáltatassanak okot, mert az országgyűlések korszaka ugy is nem sokára bekövetkezik, melyen a nagy államkérdéseknek előbb-utóbb meg kell oldatniuk, melyektől függ a kifejlesztés lehetősége, s melyeknek történhet jobb vagy bal fordulatai által lesz elhatározva a megyei-élet jövő sorsa is.

Ezen felfogás vezethette a bizottmányokat azon lebegő állásban, a melyet az első kísérlet alatt megtarthattak.

Nem hiszszük, hogy a kormánynak célja lenne felbontani azon szünetet, melyet megtarthat a bizottmányok kérdésében, míg az uralkodó felség talán nemsokára azon meggyőződésre jöved, hogy a megyéknek régi hatásköre, s 1848-i szerkezete célszerűleg, s törvényesen kivéve sem a korona céljainak, sem az egymás közt élő népek érdekeinek nem árt.

A mi a bizottmányokról jogi felfogást illeti a magyar elem létező törvényt lát, mely a megyebizottmányok hatáskörét, szerkezetét s összeáll-

tása módját meghatározta; ennélfogva az elégtévő hatalomtól várja ezen létező törvények teljesedésbe vételét addig is, míg a törvényhozás cselekedni képes lehetne. A román elem, mely magát elméletében minden őstörvényes helyzetben kívül teszi, mely 1848 előtti korszakból a nemzetiségi, az 1848-ból a jogegyenlőségi eszmét követeli magának, ezen túl semmire semmit sem tud; kívül állván e szerint a pozitív törvényeken, sorsának biztosítását egy jövő országgyűléstől várja, addig, habár az octroyval is éppen ugy nincs megelégedve, mint a pozitív törvényvel, ez utóbbit kőszönetet mond, mert ezáltal célját annyi részben elérve látja, miképp az ország hozott törvényeit, melyeknek jogosultságát a román tagadja, a kormány sem egészen ismeri el, és ennyiben a románok elméletével a kormányt összehatál, habár maga az alkalmazás nem elégíti ki a román általános népszavazatra törő politikát. Hyszerűleg lehet jellemezni az erdélyi megyebizottmányok mostani helyzetét.

Az az utolsó kérdés itt: újabb álláspont e a mit a bizottmányok most elfoglaltak, vagy ugyanaz, a mit a korábbiakon tartanak? Mi ugyanazt látjuk. Volt nézet akkor is, hogy egy óvást tevén hagyják ott a bizottmányi tagok a tért, de mérsékeltbb nézet győzött; megkísérték mindnyájan, hogy a mely jog őket mint a szent korona tagjait egyenként megilleti, folyamodjanak ő Felségéhez a restitucióért. Kérve nyezni míg rendre rendre az alkotmányos élet teljesen visszaállíthatatik, ez volt ekkor is a jelszó, mit B. Szolnokmegye legtapintatosabban oldott vala meg; ez volt a jelszó mostan is, és éppen azért, habár semmi előleges gyűlések nem voltak, egyhangu volt a bizottmányok magatartása. A mi különösséget látunk, az az, hogy a kormány közegei jobbadán tapintatosabbak voltak most, s remélhetjük, hogy az udvari kancellaria is számot vetvén Erdély értelmiségének jogérzetével, oly irányban fogja vezetni ezen ügyet, hogy az átalakulás ne töréssel, hanem rendes uton és a közvélemény kifolyásaképp történhessék meg. A bizottmányoknál méltányolni lehet, hogy teljes ildomossággal kívántak az alattvalói hódolat és a jogérzet határai közt maradni. Nem ártottak itt, nem sértettek ott.

Az ideiglenes megyebizottmányok.

Kolozs megye. Az ideiglenes bizottmány, melynek folyó hó 23-dikán történt megnyitását t. olvasóinkat mult kedd számunkban értesítettük, ugyancsak folyó hó 24-kén folytatá ülését, melyet a főispáni helytartó ur d. e. 11 órakor nyitott meg. Az ideiglenes főjegyző Farkas Imre felolvasá a mult ülésről szerkesztett jegyzőkönyvet, melyben lényeges módosítások tettek. Különösen az egyik ponthoz történt hozzászólások nevezetes határozatot eredményeztek. A mult ülésben, mint írunk, Hosszu József a Belső Szolnok felíratára adott válasz azon vádjával szemben, hogy az 1861-i alkotmányos megyei hatáskörben a nemzetiségi igények nem elégtettek kellek ki, azt jegyezte meg, hogy az 1861-i alkotmányos megye a mostani octroyált szervezet felett kézzelfogható előnyökben részesíté a románokat, a román bizottmányi tagok száma összehasonlítva a többi volt, míg most mindössze 19; akkor az alkotmányos megye határozata folytán román jegyzőkönyv is vitetett, míg az utasítás folytán most csak magyarul vitetik. E beszéd román nyelven mondatván, talán e nyelv ismeretének hiánya miatt a főjegyző e tárgyat szintén megérinté ugyan, de nem elég szabatosan, minélfogva Hosszu J. a szöveg kiigazítását kérte a tények szerint. A gyűlés általában helyeslé; főjegyző azonban megfoghatlan zavarban látszott lenni egy igen egyszerű tételnek a helyszínen újból formulázása közben, mi egy perc alatt megtörténhetett volna. Ekkor felállott Moga Demeter, főkörmányszéki titkár és közéleti képviselő, s a kérdés tovább fejlesztéséhez újabb hozzászólásával járult. Beszédét azon kezdé, hogy „Egész Erdélyen át hangzik a románok panasza felkiáltása, hogy nyelvük és nemzetiségük el van nyomva, és pedig a magyarok (???) által” stb. Főispáni helytartó ur félbeszakítja, erőlyesen hivatkozván utasítására, melynélfogva meg nem engedheti senkinek, hogy a nemzetiségek egyetértését kifakadások által megzavarja. Báró József Lajos visszautasítja Moga ur vádját, mely valóban soha igazságtalanabban nem hangzott volna, mint ma, a midőn a provisorium közepette a magyar legkevésbé vonható felelősségre. De talán Moga ur is máséért akarta kikerekíteni beszédjét? Nem tudjuk. Annyi bizonyos, hogy beszéde félbeszakadt, s méltatlanságot követett el, melyet saját felei se pártoltak, mert Erdélyben ma szinte felfogással nem lehet oly nemzetiségi befolyásról beszélni, melynélfogva egy vagy más

nemzetiségre elnyomást lehetne gyakorolni, hanem a fundus regiusról van szó, s akkor méltóztatnék nem a magyar ellen tenni oly harsány kifakadást. Ezen sajnálatos fellépéssel szemben a Moga ur által vádolt magyarok ez alkalommal is minő magatartást tanúsítottak? Beszél a határozat, mely szerint egyhangulag kimondatott, hogy az 1861-i alkotmányos megye azon határozata, miszerint a jegyzőkönyv román nyelven is vitessék, kétséges esetekben a magyar szöveg lévén döntő erejű, megújítatik azon kinyilatkoztatással (b. József Lajos), hogy ezt mindenki méltányosnak és igazságosnak, sőt elkerülhetlenül szükségesnek tartja, mintán a megyében egy nagy tömeg van, a melynek nyelve román stb. Erre „Szetreazské!” s általános helyeslés. Nesztör, iktató, azonnal kinevezett a román jegyzőkönyv vitelével bizatván meg. Ezután b. Bányfi Albert a mult ülésben elvileg elfogadott és pedig egyhangulag meghatározott felírat szerkezetének megállapítására kinevezett főbizottmányi eljárásának eredményéről téve jelentést, felolvasta a felírat javaslatot, a mely a gyűlés tetszés nyilatkozatai által jóvá hagyatott. Azonban Papiu László közéleti képviselő, a felírat azon passusa ellen, a hol az 1791-diki törvényozókra történik hivatkozás, román nyelven kifogást tesz, miután ama t. cz. javadalmak élvezete a románokra nem volt kiterjesztve, s így rájuk nézve az nem jögalap stb. Mindjárt utána Pap Anániasz, maróllaki esperes, szintén román nyelven s igen szép stílusban, de igazán megvalva nagyon hosszadalmas beszéddel fásztotta a közönség türelmét; a papírról olvasva talán hamarabb is végét érnék vala; de mindamellett, nem mondatja, hogy mind az adminisztrator ur, mind a bizottmány, mind pedig a közönség a legildomossabban végig ne hallgatta volna; az egésznek corollariuma, hogy a felírat igen szép stílusban s jól van szerkesztve, de véleménye szerint tulzárnyalja az october 20-iki diplomát, a melyet egyedül tekint kiindulási pontnak, s a románok érdekében szeretné ha részükrol is felvételnek egy ő Felsége elibe terjesztendő legalázatosabb kérvény, a melyet néhányan készítettek, s aláírtak. Romanu szolgabíró magyar nyelven tartott rövid beszéd után benyújtja az általuk aláírt folyamodványt, kérvén főispáni helytartó ő mlgát, hogy azt juttassa ő Felsége szentséges színe elibe. Főispáni helytartó ur, a román nyelven írt kérvény tartalmával megismerkedendő egy negyedórára felfüggeszté a gyűlést s visszavonult. Rövid idő múlva visszatért s előad, hogy a Romanu ur által benyújtott kérvényben el van ugyan fogadva az utasítás, melynek alapján a bizottmány szervezetett, de némely pontok megváltoztatását kéri, mintán azok a románokra nézve sérelmesek, nem felelnek meg a nép számaránya, hanem az érdek szerinti képviselők elvén; a beadók azt kéri, hogy a kérvényt ő mlgá elnökileg juttassa fel. Kilenecen írták alá, románok. Báró József Lajos pártolja, örvendő, hogy főispáni helytartó ur megígérte az elnöki uton leendő felterjesztést; örvendő, hogy ez a nyilvánosság útján, a gyűlés tudtával történik, de nem találhat ildomos eljárásnak a kérvényező uraktól, hogy a felírat tárgyában a mult ülés alkalmával folyt elvi vitában még egy szóval se vettek részt, s csak most nyilvánítják külön óhajtaikat; azonban hadd legyen ez alkalommal, kérvényük egyéni jelleműnek tekintve, terjesztessék fel, de a felírat az egész bizottmány által elfogadottnak tekintendő, s annak nevében önállólag felterjesztendő. Moga Demeter jegyzőkönyvre vétetni kéri, hogy ő a Romanu által beadott kérvényt nem írta alá azon okból, mivel végre mégis az utasítás módosítása iránti óhajta, nem pedig a föltétlen elfogadás kinyilatkoztatása. Moga ur még azt is jegyzőkönyvre vétetni kívánja, hogy miután ő Felsége kinyilatkoztatta, hogy a mostani provisorium csupán a szükséges időkölök octroyált ideiglenes intézvény, melyet maga ő Felsége is törvényhozás útján megszüntetni s törvényeszerű állandóbb viszonyok által fölcserélni óhajt és ígér, nézete szerint bevárando lenne az, hogy ő Felsége legmagasb ígérteit bevaltsa, tehát semmi felírat ne terjesztessék fel; azonban, ha a bizottmány erre a nézetre nem hajlanak, az egész felíratot kizárólag az országgyűlés egybehívásának érdekében szerkesztendőnek véleményezi. E nyedi László, prov. főbíró, egész illettséggel maga részéről szintén jegyzőkönyvre vétetni kéri Moga ur véleményét teljesen osztó nézetét. Hosszu József közvetítő indítványt tesz a felírat és a kérvény összecsatolása érdekében, azon nézetben lévén, hogy a kettő közt elv- és eszmerokonság van. Főisp. helytartó ur megjelzi, hogy maguk a román nyelven írt kérvény beadói határozottan azt kérték, hogy ő mlgá intézkedjék a felterjesztés felől; míg a felírat a bizottmány többségének nyilvánulása szerint ülésből terjesztetik fel; különben is a kettő közt elvi különbség van, sőt szerkezeti is, a mennyiben kérvényezők nem annyira általánosságban, mint egy pár részletes módosítás érdekében kívánnak folyamodni ő Felségéhez; ezzel entuljalja is, hogy a bizottmány felíratát elfogadottnak, s a kilencz képviselő által aláírt kérvényt külön fel fogja juttatni, a mi általános megnyugvással fogadtatott. Főisp. helytartó ő mlgá azon kérdést intézi a bizottmányhoz, hogy ez alkalommal ez az utolsó ülés lévén, melynek jegyzőkönyve szabály szerint a bezárás előtt megírandó s hitelesítendő, kívánják-e megvárni annak azonnali megírását avagy delután halasztassák az ülést folytatás? A bizottmány — noha d. u. egy óra elmúlt volt — kézszen nyilatkozott megvárni. Azonban főjegyző valóban elég szerény volt bevallani, hogy több időt igényel, a rug-

lőni szerkesztésre nem örömet ajánlunk, nehogy sokáig várakoztasson. Főispáni helytartó ur méltányolva ez indokot, esti 6 órára kívánja halasztani a gyűlés folytatását, illetőleg berekesztését, mire a gyűlés eloszlott. Esti hat órákor pontban a bizottmányi tagok és hallgatóság ismét összegyűlt; de az ülés csak félóra múlva nyitott meg. Semmi új vita tárgy, csupán jegyzőkönyv-olvasás és corrigálás foglalta el az időt, s nyújtott érdeket, még is a dolog tovább tartott egy óránál és nem sokan hagyták oda a megyeház tétét a szemben levő színházért, a hol az előadás már megkezdődött volt. Az egész jegyzőkönyv a délelőtti ülésben folyt eszmecsere s megállapodásoknak oly halvány és szabatoság nélküli visszaadása volt, hogy a bizottmány nem nyugodhatott meg benne, s a főjegyzői tollat a reszkető kézből kénytelen volt átvenni maga a főispáni helytartó ur, kinek türelmét és feltalálását lehetetlen ki nem emelnünk, mert különben tán órákig kellett volna várni az ülés bezárását. Így is a jegyzőkönyv nem mondható elég szabatosnak, miután azt hamarjában sok vesződéssel kellett toldozni-foldozni, s néhol a gyengébb szerkezet hiányaira is szemet hunyni, csak hogy vége legyen már. De valóban mindig sajnálni lehet, hogy ily nevezetes, ily történelmi érdekű irat, melyet nem a levéltári fejlődékenység szelleme vesz át, végre is nem állítható ki a tökéletesebb. Megyeházunk termében alig tartatott valaha különösebb érdektől, kiválóbb jelentőségű gyűlés mint ez, a melynek egész generáció s egész folyama összefüggésben áll azon belátható fejleményekkel, a melyek tizenhárom év óta még mindig folyamatban vannak s egy eldöntött megállapodás pontja felé gravitálnak. A román jegyzőkönyv nem lévén készen nem olvastatható fel, de hiteltelisére bizottság nevezett ki főispáni helytartó ur elnöke alatt báró József Lajos, gróf Bánffy Béla, Moga Dezider és Pap Leontin személyében. Egyszersmind meghatározatott, hogy jövőre a román jegyzőkönyv is ülésben felolvasandó. Főispáni helytartó ur zárszámba vonja a bizottmányi türelmet, s kifejező óhaját vajha az eredmény megfelelő-e Felsője érdekében és a Haza jóllétének. Eljen! Szetreszke! e volt az utolsó hang, s eloszlottunk.

Belső-Szolnok. Martius 23-án a bizottmányi gyűlés 10 órákor megnyílik. A tagok számbavételnek. Gróf Teleki Domokos szót emel a szabad véleménynyilatkozat mellett, s miután úgy értesült, hogy a hivatalnokok e tárgyat megszorítás alá vannak helyezve, felszólítja az adminisztrátort, van-e ilyen rendelet, mert ez a hivatali tekintély lealacsonyítása lenne. Legalább más megyékben letették azon tisztviselőket, kik a törvények értelmében lelkiismeretesen nyilatkoztak. Máu Gábor főbíró román ily rendeletet nem ismer. Csak is az utasítást, mely a bizottmány hatáskörét megszabja, ismeri. E felszólításban a tisztviselő lelkiismeretességének gyanúsítást vél. O mint dynastikus érzelmi polgár és hazafi meggyőződése szerint fogja véleményét kifejezni. Almai Károly és Ungvári György az erdőszi hivatalról épp ezért mondtak fel, mert ilyet aláírni lelkiismeretével összeférhetlennek tartotta. Hallgatás. Décsi János törvénybíró, sajnalna, ha őket a kormány vakészkeinek vélne valaki. O részéről meggyőződése ellen nem szavaz, s mint a dynastia bive az országgyűlés további intézkedéseit vállalta el az ideiglenes hivatal. Gróf Teleki senkit sem gyanúsít. Örvend, ha becsületökben megbízhatók a tisztviselőknél.

Ezután a leirat tárgyalatott. Gróf Teleki Domokos a szöveg tartalmából indulva ki, új feliratban a nemzetiségek kibékítése, s az adó s közterhek érdekében új felírást indítványoz, melyben törvényes pont kéresek, honnan a nemzet minden egyenlenséget és sérelmet kibékít és megszüntessen. Ellenmondás nélkül elfogadtatik, s tárgyalása a holnapi napra határozatlik, mikor Gajzágó Salamon népképviselő a felírást szövegre hozza pontjai megvizsgálása végett. Ezután a kormány megerősítése alá tartozó tisztek választása olvastatott. A többség nem választ. Az adminisztrátor bizottmányt nevez. Torma Károly a többség kitűnését kívánja, kisebbség által nem lehetve a majoritást kijátszani. Az adminisztrátor a rendelet ellen nem tehet. A választó bizottmányt kinevezi. Roth Pált felszólítja tagul. O élénken ellene nyilatkozik országgyűlés határozata előtt a tisztek választása lelkiismeretével össze nem férhetvén. Így a román lelkesek- és a hivatalnokokból lőn kinevezt a bizottmány, királyi ispán Nagy Károly elnöklettel. Torma István a majoritás ez erőszakos elnyomása ellen óvást jelent, s ezt a holnapi ülésre beadja. Heves vita. A gyűlés az utóbbi jelenet miatt megelégedetlenül oszlott fel.

Más nap mart. 24-én jegyzőkönyv olvastatván, gróf Teleki indítványának elnöki elfogadása a jegyzőkönyvből kimaradt, mire a gróf felszólal, hogy az elnök elfogadta indítványát beadtatását, s kívánja azt a jegyzőkönyvbe a maga helyén betéttetni. Ismét heves vita kezdődött. Décsi János törvénybíró állítja: miután az elnök nyilatkozott, hogy ily rendelet, melyben a tisztviselő szabad vélemény nyilatkozatát megkivánta volna szorítit nem adott, s ő nyilatkozhat, hogy ilyet nem vettek, mint emlékezik a gróf indítványáról lemondott. (Nem! nem!) O legalább olyan formát hallott a gróftól (roszálás és zugás). Gróf Teleki Domokos meghatóan nyilvánítja 36 éven keresztül vitt közéletét, de sem a kormány közegei, sem az ellenzék még soha azt ki nem mondta, hogy meggyőződését változtatta volna, s tegnap mást mondott volna, a mint ma. O még eddig bízta magát, hogy fent és alatt becsületes, következetes embernek ismertetett és tartatott (helyes, eljen tapsolás- és felállások). Tehát „olyan formát mondott”; ilyen habzó s bizonytalan invectivákkal becsületes jellemet kétségbe hozni; sőt következetlenséggel vádolni nagy bánatnak tartja, s méltóztat a tisztelt képviselő bizottmányt ki mondani: a felszólaló urnak van-e igaza, vagy az én előterjesztésem történt-e meg s fogadtatott el az elnök által. Elnök Pataki Dániel nyilatkozik: a gróf az indítvány beadását jelentette és én valószággal a rendeletet értelmében annak a maga helyén tért engedtem. Helyes! felkiáltások mellett a jegyzőkönyv ez értelemben kiegészített.

Ezután több kormányzati rendelet olvastatott, a községi pénztárak megalapítása, a birtokosoknak a földbirtok

valóságos tulajdonosai irányában evidenciában tartása végett kinevezendő hivatalnokok s ezeknek fizetése. A katona állás tárgyában, a közbirtokosok 5 tagot eltartható javaik számbavétele s kimutatása; az árva bírák folyamodására fizetés javítások. Mindenik szavazatra bocsátatván a többség mindeniket a bizottmány körén kívül eső és országgyűlés elébe tartozó kérdéseknek és tárgyaknak nyilvánította, az árva bírák fizetése kivételével, mert Gajzágó Salamon és gróf Teleki felszólalásai szerint az árva ügy kezelése lelkiismeretbe járó dolog lévén, hogy ez ügy tisztán kezeltesék, minden becsületes ember meleg óhajta, annyival inkább véleményezik tehát az árva bírák fizetésének 200 forintot felemelését, minthogy ez ügyben már 186 $\frac{1}{2}$. az alkotmányos bizottmány felterjesztést küldött, és így a 61-beli felterjesztés alapján kéresek az árva bírák fizetésének javítása.

Ez elfogadtatott magoktól a románoktól is.

Ez alkalommal beadja Torma István is a majoritás elnyomása ellen tegnap jelentett s a többségtől aláírt óvást, mi jegyzőkönyvbe ígdtatván fel is olvastatott. A tisztek választására kinevezett bizottmány is beadja jelentését, melyben a felsőbb megerősítés alá tartozó 2 főbíró és alispán megválasztattak. Mély hallgatás mellett elhangzott. Gróf Teleki által indítványozott és Gajzágó Salamon által benyújtott új felterjesztés illetőleg folyamodvány a leiratát délután 4 órára határozatott, mikor is a bizottmány összegyűlt. Ellenben a lelkiismeret megszorítás tárgyozó indítványa a grófnak visszautasított, mint a mely a felsőbb utasítás által össze nem hangzik.

Belső-szolnoki bizottmány mart. 24-ikén d. u. 4 órákor. Az elnök a törvényszéki bírák megválasztásáról való rendelet olvastatja; azonban az időből kifolyván, azt a jövő gyűlésre halasztandónak véli. A bizottmány nem bántja, különben is a törvénybírákat a kormány nevezi ki és fizeti, országgyűlésig választásba nem ereszkedik. Décsi János egy indítványt olvas a bírák megszorítása érdekében, mivel már csak az urbíri perek 1200-ra mentek fel. A kormány tudja, mikép rendezze a törvényszékeket, s hány bíró szükséges; nem elegendünk belé. Az indítvány elbukott.

Ezután a tegnap bejelentett indítvány illetőleg a legmagasabb válasza tett új felírás szövege tárgyalatott volna, ha lehetett volna; de az elnök annak hangját, irányát és egyes pontjait olyanoknak találja, hogy tárgyalás alá nem adhatja.

Erre heves felszólalások történtek. Gajzágó Salamon elmondá: hogy tegnap a gyűlés elvileg elfogadta, s tárgyalását megtagadni nem lehet. Gróf Teleki: indítványom elfogadásával azonnal — így szól — kilépett a magán indítványok sorából, s közéletévé vált. Az elnök a gyűlést tárgyalásától meg nem fosztatja; sajnálunk kell magunkat, hogy még az utasítás korlátainál is inkább megszorítottunk, s elzáratik a tér, hol az ellenünk emelt vádat a nemzetiségek elismerésében, s a reánk neheztelt adó és másféle terhek, szóval keblünk vörző fájdalomtól orvoslás végett a legfelsőbb helyre nem juttathatjuk. Mindazáltal, ha o méltósága utasítása korlátán belül minket ettől elzár, s rajtunk ily morális pressiót gyakorol, az eljárás ellen felfolyamodást jelentünk, s a beadott feliratot ezennel kikérjük, azt a kormányzék útján o Felsője elejébe terjesztendők.

Mán Gábor azon nyilatkozatok irányában, melyek gróf Teleki s általában a magyarok által a románok nemzeti jogegyenlősége mellett tettek, köszönetet nyilvánítja s óhajtatja volna, ha helye lenne a jegyzőkönyvben (pártolás a románok részéről), Torma István felszólítja: elismerésüket mutassák meg tetteik s irják alá a felfolyamodást. Torma Károly a lelkesedést későnek tartja — a felirat pártolását kellett volna ezt bebizonyítani — mert ott meg van írva, hogy a magyarok a román nemzet jogegyenlőségét nem csak szóval, de törvényezikben akarják biztosítani. Gajzágó hasonlólag gyümölcs nélkül szónak tartja, midőn oly ügy mellett lelkeshül, melyet teljesen nem pártol. A felírás kikérletett s a kormányzékhez felterjesztés végett elküldetik.

A románok közül csak Vajda János nagy birtokos írta alá, ki az alkotmányos párt hazafias nézeteit mindenkor osztotta és osztja. Eljen! Zömlén.

A dobokamegyei id. bizottmányi gyűlést folyó hó 23-án a főispáni helyettes ur elismerő beszéddel nyitja meg, menyinyiben kiemelőleg köszönetet nyilvánított a múlt szeptemberi gyűlés minoritása irányában, mely mulkiori elvei szempontjából visszavonulásából oly szép számban lépett ismét a tevékenység terére. Oly meggyőzőleg látszott e nyilatkozatban az őszinte jóakarát, mégsem hagyhatá természetesen a minoritás tisztelt vezetője B. B. D. ur e nyilatkozatot azon hazafias önértékből kifolyó meggyőződés nélkül, miszerint e tekintélyes minoritás visszavonulásával tanúsított elvei hű megőrzésével foglalja el viszont férfias küzdelem készséggel, a nehéz viszonyok között szükreszabot hatáskörét s célja azt, míg elismert elvei engedik, meg is tartani.

A gyűlés megnyitván, a bizottmányi névsor felolvasatása vette kezdetét. Ennek folyama alatt a magyartagok részéről vezérszónok alkalmosszerűleg két indítványt emelt a szöveg tárgyra vonatkozólag: 1-ör hogy mivel több nagy és közép birtokot képviselő tag azért nem jelent meg e megyei bizottmányba, mert más megyében is épen e napra hivattot meg hasonló minőségben, s így ottan maradásával, itt kénytelenített érdek képviseletének rövidsége okoznia, — hogy ez jövőre nettóértékesen felírás ajánlatot a felsőleges f. főkormányhoz, a helyhatóságok belsővezetést szabályozó id. rendeletben is irányadónak elismertetett 1891-ki 12-k t. czik értelmében intézkedni jöve a bizottmányok összehívása tekintetében, az az hogy szomszéd megyék egyszerre nehi-vassanak meg többé, s ennél fogva mindenki illetékes helyén megjelenhessen jöve.

2-ör indítványozta a bizottmányi tagok verificaltatását.

A román részről szövivők elmagyarázása folytán, melyek közül igen sajátos az azon felfogás: miszerint, miután már e bizottmány verificaltatlan szerkezetében, bárha minoritás részről órástételek nehézségei között, a múlt szeptemberben gyűlésezett, most már csak a személyek ngyanazonossága tekintetéből jöhet verificalás alá, mely a névsor olvasással teljesen eszközölhető, — a m fő ispáni helyettes ur

mindkét indítványt helyén találta önálló, nem a szöveg-tárgyhoz tartozó indítványnak mondaní ki, s mint ilyeneket írásbeli előleges beadásra utasítani.

A magyarok részéről ez indítványok, az irányokbani elnöki eljárás elleni órástétel mellett, másnap beadattak az elnökséghez felfolyamodási alakban és tartalommal.

Névsorolvasás nyomán a bizottmányi létszám 46-ra ütő ki magát, a románok jelentékeny többségével. Ha törvényes gyakorlat értelmében a verificaltatás hely adatik vala, és betöltetlen nem hagyattak vala bizonyos nagyobb birtokosági tagságok, a kisebbség többséggé nőtt volna ki magát, igen is indokolható azért a f. k. főkormányzékhez felfolyamodás, s ez ügyállás figyelembe vétetésének kérelmezése a román majoritás netalan kisebbségi órással találkozandó határozataira nézve.

Következtek a legfelsőbb császári királyi kegyelmes leiratok a múlt szeptemberi bizottmányi gyűlés nevében történt alázatos feliratokra. Ezek egyikeben ö. s. k. ap. Felsője nevében legmagasabb elismerés nyilvánított a jeleni provisoriummal megelégedést kifejező hálá- és a községi képviselőnek a vér és adó aránybani kiterjesztését esedező kérés felíratra egyszersmind elrendeltetik ebben egy kimutatás felterjesztése azon arányról, mi a megyében közértelemben kitéttel, az alodialis és colonialis természetű birtok közt van, s oly nagyobb szerű községek- kijelölése, melyeknek birtok, egyéni számmagság, ipár és kereskedési tekintetben, külön képviseleti jog adathatnék. — Egy másik kegyelmes kir. leirat, erdélyi országgyűlést kirendező felíratra ad megnyugtatót. A harmadik kegyelmes királyi leirat, a felsőleges kir. főkormány által megyéneknek is megküldött, az ismeretes b. szolnokmegyei petitióra leérkezett válasz. — A felírásokat tett többség új hálá felíratokkal fog felelni a kegyemes kir. leiratokra.

A magyar minoritás ö. s. kir. apostoli felségéhez juttatás végett legalázatosabb kérést nyújtott bé az elnökséghez, egy Magyarországgal közös, felfogása szerint egyedül törvényes országgyűlés összehívása érdekében. — E felírás felterjesztés végett elfogadtatott A martius 24-iki ülés a megyében divatozó kételyen tarkán és furcsán összeszerkesztett napló szerkezetű egy kereszttel jegyzőkönyv olvasással, s más meddő vitaközlésekkel telt el. Egyetlen eredménye az elnökség azon ígérete, hogy tárgyalást engedend a jegyzőkönyv szerkezet körül egy főkormányi leirattal összekötésben, mely hasonlólag a jegyzőkönyvek szerkezetére ad irányadó utasításokat. Kivánatos e tekintetben a szélső reform, mert ily szerkezetben, minőben már 2-ör vezetett csak e megyében, az özőnrv előtti és utáni korszakokban legelőbbször, e nagy világon lehetetlen jegyzőkönyv verificalio.

Dobokamegye, (előleges közlés a mart. 25- és 26-iki ülésről.) A román vezérszónok B. tanácsos beadván hálafelíratát a leküldött udvari rendeletekre, felolvastatik. A magyarok részről is kívántott beadványok felolvasása. A román többség megtagadta, a mi ellen a magyarok órást tettek. A jegyzőkönyv készítése kérdésében kiküldött bizottmány indítványozta, hogy a jegyzőkönyv ne vegyes magyar-román, hanem a két nyelven külön szerkesztessék. A román többség elnapolást kívánt dacára annak, hogy előbbi nap e kérdés a szavazás stadiumáig ment. A magyarok e rendetlen tárgyalás ellen is órást jelentettek. Végül a főkormányi leirat oktatatik, mely az utóbbi illetékelten tisztválasztást megsemmisítve újat rendel; fiok bizottmányhoz tétetvén át tárgyalásuk elmaradt.

Felső-Fehérmegye. Erzsébethváros, mart. 23. 1893. A bizottmányi gyűlés mai nap megtartatván, a legnagyobb rend- és esendben folyt le; ezt a főispán egy rövid beszéddel nyitja meg, melyre a főjegyző Mihály Károly felelt. Több rendeletek s circularisok eltárgyalása után, melyek közt a tisztújítást érdeklő is vala s a mire azon határozat hozatott, hogy mivel a régi törvények nem kielégítők s alkalmazásuk a jelenlegi körülmények közt tisztválasztás keresztül vitelére, gróf Bethlen Gábor indítványára a hiányzó tisztviselők kinevezése a főispánra bízatik; ugyan az említett gróf abeli indítványa, hogy a provisorium megszüntetését illetőleg a Felsője egy felírat menesztessék, egyhangulag elfogadtatott s a fogalmazott felírat átvizsgálására egy vegyes magyar, oláh s szász bizottmány nevezett ki, mely egy fél óra múlva munkáljátát bevégezve, a felíratot felolvasta s az szóról szóra elfogadtatott. A felírat elsorolja a 12 évi szenvedést, a tett ígéretet a 20 ik oct. díplomában, annak létesülése, de fájdalom ujjonani megszüntetése az alkotmányos megyei autonomiának s új provisorium beállítása, mely provisorium se a megyékre, se a kormányra nem tartható és nem üdvös, s ezért kéri a jelenlegi ideiglenes bizottmány az alkotmányos törvények teljes visszaállítását s mielőbb a törvényes országgyűlés egybehívását.

Ez a felírat rövid, de hű tartalma; reméllem, hogy az egész szöveget mielőbb megküldhetem. Ezzel a bizottmányi gyűlés eloszlatott bár, de a jegyzőkönyv hiteltelisére kívántatván, annak felolvasása holnapra halasztatott. Tehát ezen a bizottmányi szejónja s teendője bevégeződött, nincs több tárgyalandó. Az egész gyűlés 3 órárt tartott, s azzal mindenki a főispáni ebédre sietett.

Az egész ülés idejét mély esend jellemzte, nem voltak szónoklatok, rövid hozzászólás a tárgyhoz, semmi vitaközlés fellelt, mert mindenki a felírat indítványozását várta.

Marosszék. Maros-Vásárhely, mart. 24. A nemes marosszéki id. képviselő bizottmányi ülése ma folytatatván, a tegnapi helyi jegyzőkönyvnek némi hiányok kiegészítése mellett történt helybenhagyása után előkerültek még következő tárgyak:

1) A közigazgatási tisztikarnak az id. szabályzat 23-dik §-a szerinti megválasztása, mibe az id. bizottmány, mint ősi törvényeinktől eltérő alkotmány-ellenes tény fogantatosításba nem elegendik.

2) A keblí kölcsönös tűzkarmentő társulat érdekében tett elnöki előterjesztés a társulat fenálló bi-

zöttmányaiból, választmányából utasítottat illetékes kezelés és a megállítandó rovatok felbontása véget jelentésétől mellet.

3) Utak nyitása tárgyában tett elnöki előterjesztés következtében új utak nyitása nem, ellenben a régi utak fenntartása megbeszélés tárgyát, ennek foganatosítása mint eddig az ideiglenes hatóság teendője.

4) A tegnapi kinevezett bizottság a felirat szerkezetét előadva, az előterjesztést és egyhangúlag elfogadta, holnap délig letisztítatni rendeltetett, akkor aláírandó és felküldendő levél.

Szövegét ntólalosan közlendem.

Egyéb tárgy nem kerülve elő, az ülés eloszlott.

Egy székely.

Csikszék. Csik-Somlyó mart. 24-én. Ugy képzeltük magunkat, mint midőn az ember egy vihar elvonulása után tisztulni látja a láthatárt, s bontakozni kezd a fejegető elem hatásának nyomása alól. A tegnapi nap virradatán éreztük mi is, hogy válságos percek küszöbén állunk, s most már azon szerecsésen túl vagyunk.

Mintán ugyanis Csikszék újabb összeállítását bizottság elnöki meghívás következtél tegnap, vagy is e. f. hó 23-án a székház teremében összegyűlt, az elnöki megnyitó beszéd után M. A. bizottsági tag felfejtén azt, miszerint mi csak egy lehetünk a trónnak és hazának hívei, de ha a törvényes tétől le nem lépünk, s ha a fenálló törvényekhez szilárdan ragaszkodunk: indítványozta, hogy mivel e jelen gyűlés a törvényes megyei képviselőt mikénti összeállítását meghatározó, és még az alkotmányos törvényhozó hatalom által soha el nem törtült törvényekkel ellentétben módon van összeállítva, egy legalázatosabb felirattal bódoló tisztelettel kéressék meg ő Felsége, miként törvényes megyei autonómiának és hazánk alkotmányát mielőbb visszaállítani, s a függőben lévő nemzetiségi s más országos kérdések megoldására egy magyarországi közös országgyűlést Pestre összehívni kegyeskedjék; addig pedig, míg e legalázatosabb feliratra a legfelsőbb válasz le nem érkezend, a gyűlés magát elnapoltnak nyilatkoztassa.

Erre felállottak az indítvány pártolói; de mintán a szólhatós a bizottság nagy többségének szavazatát sürgető felszólalásaira sem engedtetett meg, elvégre főkirálybírói helyettes ur ő mlga megígérte, hogy a b.-szolnokmegyei feliratra érkezett legfelsőbb leirat felolvasása után annak a főügyész F. J. által már beadott csaknem hasonló indítvány tárgyalásával egyszerre tért engedend.

Ez is megtörtént, s több szónokok beszédei után a M. A. által indítványozott felirati terv is felolvasatván, az egész bizottság a tisztikar és három román (közöttük két lelkész) kivételével e mellett szavazott, melynek következtül a gyűlés magát elnapoltnak nyilváníttotta. Ma jegyzőkönyv-olvasás leend.

Udvarhelyszék (előleges közlés a 2-dik napi ülésről). Jegyzőkönyv olvasás után a megerősítendő tisztségi állomásokra való választás tüzezt ki. A bizottság nem látja magát e célra illetékesen alakítva; de ha úgy volna is, a széki tiszviselő nem tartozván megerősítés alá, ily választásba nem vehetül. Az elnök tiltakozva e határozás ellen szavazat alá bocsátá a kérdést kinyilatkoztatva, hogy a kisebbséggel is választat. De nem volt kisebbség, egy hangulag fenntartani kívánják a soha el nem törtült széki szabad választást csak, 14 tiszviselő szavazott az elnök mellett.

Háromszék, martius 23. Becses lapját kívántam igénybe venni rövid tudósítással, vonatkozólag a tegnapi itten Seps-Szent-Györgyön történt bizottsági gyűlésre. Tizenöt havi szünetelés után, habár nem az általánosán óhajtott körülmények közt, több százakra menő számban gyűlt össze Háromszék értelmisége, szemtanuja óhajtván lenni azon gyűlések egyikének, melyek nemzetünk s különösen a Királyhágón inneni rész közeli jövőjére oly roppant horderevű bírnak. Dacára annak, hogy a bizottsági tagok honfiai kötelek szabta eljárásában — minden jogsértést kikerülve — nem kétkedünk: mindamellett minden arzon a nyomasztó helyzet okozta honfiai érzelmek hullámozó árjának visszafajtása vala észlelhető.

Délután 10 órakor gyűlt össze a bizottság — elfoglalva a hallgatók kijelölt helyeiket — s midőn közlőszóval volt főkirálybíró gr. Kálnoki Dénes ő mlga, mint a bizottság egyik tagja megjelent, több percig tartó viharos élénzessel nyilvánítt az irányábani határalan ragaszkodás. Felszólaltatván a bizottság sepi alkirálybíró és törvényzéki elnök Imre Ferencz ur által administrator mlgos Dániel Imre ur meghívására, a tiszviselőkből álló küldöttség meghívása folytán elnök ő mlga elfoglalá elnöki székét; a megnyitó beszéd után, melyben a bizottság az eddigi eljárásokról értesült, mintán választott bizottsági tag Kovács István ur kijelenté, miszerint tekintve e kérdések fontosságát, kész megnyugodni azon, hogy mint bizottsági tag a zöld asztalhoz üljön; felolvasatott az elnöki kinevezést tárgyzó okmány, melyre nézve a bizottság által egyhangulag kimondatott, hogy „ideiglenesnek tekintjük.” Ezután a megyei bizottság belsejervezését tárgyzó felsőbbi leirat olvastatott fel, mire nézve az illető tagok egyszerűen s röviden oda nyilatkoztak: „tudomásul vettük.” Midőn a bizottsághoz felsőbb helyről a főkommandó elnök a belső-szolnoki leirat szellemében küldött rendelet közöltetett, mlgos gróf Kálnoki Dénes urnak a jelen helyzet s a közvéleményt híven esetelő s hatályos kitételeket basznált beszéde után felolvasatott egy a Fejedelemből küldendő s a bizottság által azonnal elfogadott felirat, melyet mellékletül pontos másolatban a t. szerkesztő urnak közlés véget küldök. Most mlgos báró Szentkereszti István ur emelt szót, felfejtén, hogy tekintve az elfogadott felirattal foglalkutak fontosságát s remélve arra a kegyes válasz mielőbbi leérkezését, észlelertnek találja a szabályok 18-dik pontja értelmében elnapoltatását a bizottsági ülésnek, mely nézet 41 szavazattal a tiszviselőknél 19 szavazata ellen a bizottság által elfogadotván, elnök ő mlga az alig két órát tartott gyűlést elnapolta.

Igy folyt le a folyó hó 23-ki háromszéki bizottsági

gyűlés, és a bizottsági tagok s a számos hallgatók azon reményben hagyaték oda a tanácskozási ternet, hogy a csupán sérelmeket tárgyaló feliratok után alkalmat nyujtand valabára a Főlség, hogy hálá feliratokat is intézessenek. Ugy legyen!

Domokos László.

KÜLÖNÍTÉK.

— Az erdélyi országgyűlés főfeladata a „Hermanstädter Zeitung“ szerint az, hogy Erdélyt vezesse az osztrák reichsrathba; de az új választási törvény sines az érdekében elég jól kiszámítva. Több száz követről kellett volna gondoskodni, mert — ugymond — ha Alsó-Fehér- és Hunyadmegye hat román követet, s a többi megyék öt, négy, három követet választanak, míg a szécs kerületek csak kettőt kettőt, s még ezek közül is leginkább négy öt román küld, akkor nem az országgyűlés lesz azon hely, a hol a reichsrathba menetel kérdése eldöntetik, hanem a folyó évi április 19-én összejövő román nemzeti congressus. S ha ez a Reichsrathba-küldés ellen nyilatkozik, a mitől a román lapok szózata folytán tartani lehet, akkor az erdélyi országgyűlésen csak a száz kisebbség fog a reichsrathba küldés mellett szavazni, a magyar és román többség pedig ellene lesz, s akkor Erdély mint régebben, ki lesz zárva a birodalom közös törvényhozásának haladási áldsaiból; akkor az erdélyi országgyűlés semmi célra nem vezet. A szászok tehát több követet kellene, hogy küldjenek, mint a magyarok és románok összesen. Gyönyörű elmélet! A „Kronstädter Ztg.“ pedig igen határozottan kiké az ellen, hogy az erdélyi országgyűlésre miért hívnak meg regalistákat is, mikor azok csak bajt okozhatnak, s az egész intézmény rozsdás két éltű fegyver a kormány kezében. Egyszóval a szászok se így se úgy nincsenek megelégedve.

— A gazdasági egyület kertében, a miről még röviden emlékeznék, két koporsót leltek, egy nagyot és egy kisebbet és ezuttal a hatodik koporsót vették ki néhány év alatt e vonalon a földből, a mi kétségtelessé teszi, hogy itt római urnak kell elvonulnia, s minthogy a rómaiak az ut szélére temetkeztek, valószínű, hogy az ut másik felin is sok koporsó lehetne találni. Ezuttal a nagyobbik koporsóban két elhamvadt emberi lény csonfja találtatott, kik lábál voltak egymáshoz lefektetve. A koporsó kétvége rabló kezek által ki van jukasztva, többnyire ily kirablott koporsók találunk. Ugy látszik, hogy a rablók tudták, hol keresendők a halottak ékszei. A kirablás dacára lettek a nagyobbik koporsóban domborművű fülön függő, nagy mellőtű, néhány gyöngyöt és római rézpénz darabot. A kisebb koporsóban valamely gyermek lehetett. A koporsók otrombán vannak köböl kifarraga, de alakuk jó izlést mutat. Minthogy a földtől csak 4—5 hüvelyk mélységre találtatnak valóban, megérdemelnék, hogy a muzeumegylet rendszeres ásátás által lepleznék le ezen régi utat, s a lehető koporsókat hozná napfényre, talán feliratokra vagy a római stadiumokak jelelő oszlopokra lehetne találni.

— Orosz Ferencz erdélyi hazánkfia visszatérve 10 évi külföldön utazása után, hol Európa nagyobb városaiban, Constantinápolyban, Londonban Párisban tetszést aratott zongorajátékaival, most éppen városunkban van, s a mint említtük is közelbel hangversenyt adott. Most előtünk felcsik második hangversenyének programm tervé, a melynek tapintatos összeszerkesztése, valamint művész hazánkfianak kitünő zongorajátéka élvezetes estvért ígér. A programm tervé a következő:

I. szakasz. 1) „Nyitány“ Loreley cz. tegujabb operából, Wallacétól, előadja a zenekar. 2) „Reminiscences dei Puritani“ Lisztől, előadja a hangversenyző. 3) Nagy ária „Proféta“ cz. dalműből, éneklí Pajor Anna. 4) „Matrózok“ Vocalnégyes, éneklí a férfi személyzet. 5) „Magyar dalok“, zongorára átírva Lisztől, előadja a hangversenyző. 6) „Magány vigjáték“ Saphirtól, 3 f. vonásban, fordított Lukácsy Miklós, előadja Paulay. II. szakasz. 7) Nyitány, „Tell Vilmos“ cz. operából, Rossinótól, előadva a zenekar által. 8) Nagy ábránd, „Alvajáró“ cz. operából. Lisztől, előadja a hangversenyző. 9) „Népdalok“ éneklí Tóthfalussy. 10) „Mars-eillaise“ franczia induló. Vocalnégyesre szerzé Böhm Gusztáv, karmester, előadja a férfi személyzet. 1) „Magyar ima“ Zongorára átírta és előadja a hangversenyző.

— A szász nemzeti gyűlés martius 19-ki ülésében a szász nemzeti ispan alkotmányos megválasztása és az eziránti tanácskozás szabad folyamát nem akára jelenlétével zavarni, helyettes ispan Schmidt Konrád ur kérelmére az elnökséget a szabi első követ Schneider József vette át. A mult ülésről szászított jegyzőkönyv felolvasatván, némi módosítással helybenhagyatott. Elnök napirendre kitülzi a comesválasztás ügyét, mire Rannicher, mint előadó felolvassa a következő decretumot:

„1875—1883.

Ó császári és apostoli királyi Felsége, Erdély nagy Fejedelme, és székelyek ispanja legkegyelmesebb Urunk nevében.

A nemes szász nemzet tekintetes Egyetemének. Folyó év és hó 8-án 139 szám alatt kelt kegyelmes királyi rendelettel fogva mellőztatott ő es. kir. apostoli Felsége tavalyi karácsonhó 31-ről kelt legfelsőbb kegyelmes királyi kézírata által, erdélyi udvari korlátnoksági tanácsos és szász nemzet ispanját Salmen Ferencz bárót, saját kérelmére érdeműs hosszas szolgálata által kiérdemelt marandó nyugalomba, eddigi illetékeinek kegyelmes megválasztása mellett helyezni, és az alkalmossal a nyugalmazottak negyven éven túli kitünő szolgálataért, valamint ő Felsége s legfelsőbb uralkodói Háza iránt minden időben és a legnehezebb viszonyok között kitünő hűségéért különös legfelsőbb elismerését kijelenteni.

Miről is a szász nemzet egyeteme kellő tudás s ahöz képest a további teendő megtevéle végett értesítettik. Az erdélyi kir. főkommandósnak Kolozsvárt, január 12-én tartott üléséből.

Crenneville.

Hajós János, titkoknok.

Nemes szász nemzet Egyetemének.”

Erre következt a referens indítványa, melynek lényege ez: Báró Salmen 1862. febr. 1-sőjéről kelt legm. határozattal a bécsi es. k. semmisítő törvényszékhez udvari tanácsosnak neveztetvén ki, a szász föld minden kerületi hivatalához egy köriratot bocsátott ki, melyben kijelenti, hogy feloldozva éri magát nemesak hivatala terhei, hanem a szász nemzet önállósága és jogai fenntartására tett esküje alól is. Szigorúan törvényes szempontból tehát állomása még azon naptól fogva ürességbe jöttek tekintendő. De annak betöltésére nem lehetett gondolni az akkori kormány-rendszert folytán. Az alkotmány visszaállításával b. Salmen megbízott, hogy „mint törvényes szász ispan“ reorganizálja a szász földet, 1861-ben mint udv. tanácsos és referens az erdélyi udv. kir. korlátnoksághoz beidézett mostani rangjában, egyszersmind helyébe ideiglenesen kinevezetett ideigl. főkommandósnak tanácsos Schmid Konrád, míg végre b. Salment ő Felsége 1862 dec. 31-ről kelt kézírattal saját kérelmére nyugalomba helyezte, méltányolván 40 évi szolgálatát és hűségét. Ez az első eset a történelemben, hogy egy alkotmányosan választott, megerősített és installált szász comes udvari tanácsosnak nevezetessék ki, hivatalát letegye, aztán ismét elfoglalja előbbi állását, aztán ismét udv. tanácsos legyen, s a comesi állásra helyettes nevezetvén ki, mint udv. tanácsos s egyszersmind comes nyugalmazatassék. Az átmeneti nehéz viszonyok közt ez megtörtént, de nem tekihető alkotmányos- és törvényesnek, mintán a nemzet részvéte és beleegyezése nélkül történt. A helyettes comes kinevezése is egyáltalában nem igazolható a törvényesség (!!) szempontjából stb. Itt hát a választási jogot kell gyakorolni, mirendezve az 1845 dec. 31-i kir. rescriptum szabályozó. A szász nemzeti gyűlés határozza meg, hogy 1) legalázatosabb felirattal terjeszt Császárra ő Fleghez, és az ország fejedelméhez, hogy engedtetnek meg, miszerint a szász comes választása az 1845 dec. 31-i leirat szabályai szerint történnessék; 2) ezen felirattal jövőre nézve óvásnul legyen kifejezve a fenebbi eljárás irányábani kifogás. Rannicher a felirat tervét is felolvassa, ugyzintén a főkommandósnak intézendő kisérőiratot is, melyet a „Herm. Ztg.“ közlelőből közölni ígér. Elnök kérdi, ha a követ urak pártolják-e az indítványt. Sokan pártolják. Loew azt hiszi, nincs egy tagja se a gyűlésnek, a ki ne pártolná. „De egy mégis van!“ mond Macellariu, s román nyelven folytatja, hogy nem szavaz ugyan maga az indítvány ellen, de igen azon különös előjog ellen, a melyet Szében a választásnál élvez; az nem összhangzik az idő szellemével. Gull kérdi töle: ha indítványt akar-e tenni? Macellariu: az universitas válaszon három jelöltet. Dortleff szerénen, hogy Macellariu bővebben nyilatkozzék. Macellariu ugy hiszi, kimondta véleményét. Rannicher: A jelen idő nem alkalmas a comesválasztás módján változtatni. Ujból kellene szervezni a községeket, s ideje, hogy a derék férfiu törvényes alakban állítassék a dolgok élére már. Macellariu ismét előbbi nézetét, s egy hiszi, nem sokba kerülne az egész választási törvény módosítása. Binder ez utóbbi megjegyzésre azt feleli, hogy a módosítás nem oly könnyű, mint előtessző hiszi; itt a gyűlés nem egyedül határoz; jogosult csupán a szabi community volt; de jogainak egy részéről lemondott a nemzet javára; nem lehet kívánni, hogy a szabi community még többet áldozzon egy „ismeretlen nagyság“-ért. Mielőbb alkotmányos és alkalmas comes kell, s pártolja előadó indítványát. Lassel szintén ezt pártolja s az indítvány bevezetésére nézve megjegyzi, hogy báró Salmen az alkotmányos visszaállításakor nem mint biztos; hanem mint comes küldetvén le, senki se tett akkor „kifogást; nem kell vala tehát oly positive kiemelni, hogy Salmen elvesztette comesi minőségét. Rannicher ugy véli, minden tekintetben és a Sachsenland egész népességére nézve fontos, hogy a közlelő erdélyi országgyűlésen kifogáson kívüli comes legyen. Dr. Tinku csatlakozik Macellariuhoz, s még egy indokot hoz fel, hogy t. i. több community nem törvényesen választott s ez ellen tiltakozások vannak beadva. Balomiri kívánja a módosítást. Gull: az alkotmányos comes-választás annyira szükséges kérdésnek vitatása, az ellenvetések anyaga nincs kiűzve napirendre, más indítvány sines téve, mint az előadó, így ehhez csatlakozik. Elnök kimondja határozat gyanánt, hogy az előadó indítványa elfogadotott. Macellariu különvéleményt jelent be; Balomiri hasonlókép. Rannicher jelenti, hogy előadásával még egy hivatalos irat áll összekötötésben, b. Salmen irata, melyben elbucszik a szász egyetemről, elősorolván hivatali tevékenységének eredményeit a multból; előadó indítványozza, hogy a gyűlés hálás elismeréssel vegye tudomásul, értesítvén a kerületeket is a történetek felől. Többen jóváhagyják az indítványt. Schnell ez iratot történelmi okmánynak tekinti, s kinyomatását indítványozza. Wittstock a kerületekkel közlést indítványozza. Rannicher azt mondja, csak az universitas hoz vala intézve. Macellariu támogatja Wittstockot, de Loew és Lassel a referens indítványaának elfogadását ajánlván, elnök utóbbit enuncialja. Végül előadó b. Salmennek még egy iratát terjeszti elő, miszerint az ügyek ideiglenes vezetését ispan-helyettes urnak adja át. Ez ad acta délutáni határozatot.

— A mart. 23-dikán tartott újabb ülésben jegyzőkönyv olvasás után az ispan-helyettes napirendre tüzte azon felirat tárgyalását, melyben ő Felsége kértik, hogy amaz osztrák törvények az egész Sachsenlandra nézve is szentesitessenek. Rannicher felolvassa a representatio tervét. Rövid vita után egy lényegtelen tétel módosított. Elnök kérdi: ha a gyűlés elfogadja-e a felirat és statutát tervét? Balomiri: Az universitas nem az 1860 october 20-diki diplomára támaszkodik; hanem csak régebbi alkotmányára. Ő pedig az octoberi diplomát tartja jelenleg érvényes juri publicumnak. Ezen diploma és az arra következt császári határozatok folytán mélyenvágyó változtatások alkalmazására csak az erdélyi országgyűlés illetékes. Eladdig azon csász. határozatok foganatosítandók, melyek Erdélyre nézve kiszabattak. Az universitas nem változtathat az ideiglenes országos törvényeken. Az universitas nem illetékes oly törvényeket alkotni, a melyek az országos törvényekkel nem összhangznak. A representatio elfogadása

ellen szavaz a kéri, hogy szavazata vétessék jegyzőkönyvre. Rannicher — a „H. Ztg.“ szerint „mit Schlagenden Grün- den“ — csafolja Balomirát. Azt mondja, hogy a „mélyenvágó változások“ kifejezés igen benne van az erdélyi nagyjedelemségre vonatkozó 1860. oct. 20-diki gróf Reebberghz intézett legm. kéziratban. Eppen az octoberi diploma és az 1861 febr. 26-diki patens által nyerte vissza alkotmányát a szász nemzet. Nyugodjunk meg ebben! Schnell osztja Rannicher nézetét. Balomirai tévedésben van. Az octoberi diploma visszaállította a szászok municipális alkotmányát. A „változtatások“ határa nincs kiszabva. (Tehát hártalan?) Balomirai azt hiszi, az univerzitás országos törvények alkotásába elegendett. Nem áll. Csak a Sachsenland magánjogi viszonyainak módosításáról van szó. Előnk mutogatja, hogy az univerzitásnak a mulban is joga volt a közigazgatás minden ágaiban statútákat alkotni, s a szászvárosi követ egyedül állván, kimondja, hogy a felirat a többség által elfogadott. Egyéb lényeges nem történt e gyűlésben.

— Aranyosszékről írják mart. 25-ről: Időjárásunk febrár hó kezdetétől fogva a mai napig mind kellemes volt; határaink szép zöldék, a tavaszi szántás-vetés javában foly; fit, farligy erjedésnek indult, szivünk is egy szép jövő reményétől van áthatva, csak nehogy ravasz politikájával rászedne a — természet!.. Mint búsított irhatom, hogy jubaink a himlőben, s népünk a régiektől úgy nevezett „csumában“ hullnak. Ezen hó 21-én (szombaton) csak három egymáshoz közel eső falvakban a 20-at tulhaladó halott volt. Ugyanaz nap volt olyan eset is, hogy egy udvarról egyszerre három koporsót vittek ki. Ez az uralkodó „csuma“ áll a toroknak hirteleni meggyuladása és dagadásából, mi aztán 24 óra alatt végez az emberfiával. Uralkodik még a tüdőlob is, mi a rendkívüli meleg és száraz időnek a vigyázatlan kifáradás utáni vizitálnak, úgy szintén a hevítő erős borítalbeli mértékletlenségnek szomorú következménye. r. l.

— A budapesti szemle III-ik füzeté megjelent. Érdekes tartalma következik: I két épsz. Első közlemény. Szász Károlytól. II A társadalom tudománya és Riecht munkái Treforttól. III Művészet eszméje, (vi Corregio Planché után) Székely Józseftől. IV Élede és életkezdés Brassaitól. A M. tud. akademia. VI Irodalmi szemle, Jánositol VII Hazai könyvészet.

— Kaposváron folyó hó 15-kén újból két rablót végeztek ki. Daczára azonban a kemény eljárásnak — írja a „Z. S. K.“ — még mindig rablási hírek szállongnak. Folyó hó 11-én ugyanis a Monostor-apáti közelében lakó Németh János molnárnál éltet fűzetett magának 5 baramia s a közellevő erdőbe vitetvén, annak elköltése után Petendremet, hol Kultsár István esperes urnál pénzt rabolván, annak lovait befogták s Kaposra hajtották Simon Márton izraelitához, kinél több ékszer közt egy T. S. bűtökkel jelzett borgonyórát, selyemneműeket s pénzt rabolván, esti 9 órakor Seiler András molnárhoz mentek, ezt agyonlőtték. Innét eltávoztván, a Diszely felé vezető úton az őket üző pandurok mellett hajtottak el, miközben Szakál János pandur megsebesítvén, nyom nélkül eltűntek. Kultsár esperes ur lovai éjféltájban érkeztek meg Tapolczára a kocsiival együtt magukra hagyva.

— Ugyancsak a „Z. S. K.“ írja: Mult évi dec. 10 ki számunkban jelentettük, hogy a kezi hegységben a vakmerő rablógyilkos Illés egy ismeretlen társával együtt a pandurok által agyonlővetett. A rablók hollett akkoriban J. erdős fűdözte fel a hatóságoknak. Most szomorító eseményről értesülünk. Vasárnap este 4 fegyveres rabló rontott J. erdős lakába s kegyetlenül megkötözvén őt, elvezették a helybeli mesterhez s ettől kérdezték, hogy ez-e az erdős? Mester

uram igennel felelt, minek következtében kihűzolták őt oda, hol illés társával el van temetve. Letérletették a sira, s imája végezte után igrálmol nélkül agyonlőtték.

POLITIKAI HÍREK.

ANGOLORSZÁG. London, mart. 24. A felsőház tegnapi ülésében Stratheden lord a déli államok elismerését sürgette. Russel lord erre azt válaszolja, hogy Angliának kerülni kell egy ily ellenséges lépést, s nem is akar közbenjárás kísérleteket tenni, mivel ez visszatolná a béke kilátásokat.

Az alsóházban Hermessy Anglia beavatkozását szorgalmazta Lengyelország érdekében, a többi hatalmakkal közösen. Azt mondja, Langiewitz fogsága keveset változtat a felkelés erején, s felvilágosítást kér a Franciaországgal idevonatkozólag folytatott tárgyalásokról. Palmerston azt válaszolja, hogy Anglia nincs kötelezve beavatkozásra; azonban hathatós előterjesztéseket tett Oroszországnak, tenni fog továbbra is. A kívánt felvilágosítás nem lenne időszerű.

Londonban e hó 17-én nagy lengyel meeting tartott. Kitiűnő peerek és alsóházi tagok voltak jelen. A határozat a következő határozatokból áll: 1) Oroszország a kötelezettségek megsértése és zsarnoksága által eljátszotta jogát Lengyelország birtokára; 2) minden diplomatai összeköttetés megszakasztandó Oroszországgal; 3) a parlamenthez ez irányban kérvény intézendő. A lengyelekhez is rokonszenzi nyilatkozat küldetett a meetingből.

FRANCIAORSZÁG. Páris, mart. 22. Langiewitz esete, párisi lapok szerint, még nem egyértelmű a lengyelügy bukásával. Az „Opin. nat.“ szerint egy hadtest szét-szóródása micsoda egy nagy táborhoz képest, a mely több száz mérföldön van elterülve.

A „France“ nem meri állítani, hogy a felkelésnek vége volna, de azt hiszi, hogy vonaglóban van s Oroszország győzelme bizonyos. Ez azonban nem változtat Franciaország eddigi politikáján. Még most kezdődik igazán a diplomácia működése, melynek célja csak a szerződések teljesítése lehet. Lengyelország helyreállítása nem történhet meg háború nélkül. S melyik kormány vállalná magára a felelősséget e bonyodalomért, mely szükségesséppen megzavarná a világ egységnyát. Az orosz császár feladata most bölcsnek és nagylelkűnek lenni. Adjon haladéktól közböcsánatot, s folytassa a mit I. Sándor elkezdett, s alkotmányuk visszaállításával biztosítsa a lengyeleket politikai lételők iránt.

OLASZORSZÁG. Turin, mart. 24. Farini egészségi szempontból, Pasolini pedig személyes tekintetéből beadták lemondásukat. Az új minisiter elnöke Minghetti. Venosta külügyminisiter. Több miniszteri változás még nincs tudva.

NÉMETORSZÁG. Berlin, mart. 23. A képviselőház mai ülésében Grabon jelentést tett a király születésnapját üdvözlő küldöttség fogadtatásáról. A király felette kegyesen fogadta a küldöttséget és ismételve fejezte ki köszönetét a nyilvánított érzelmeikért. A király azon reményt táplálja, hogy sikerülni fog a megbeszéléseket megszüntetni, s egy év alatt sok ki fog egyenlített, miután tudja, hogy az ország és képviselőinek érzelmei a király irányában mindenkor hitelek voltak.

OROSZ- ÉS LENGYELORSZÁG. A lengyel felkelésről szóló tudósítások abban csaknem kivétel nélkül megegyeznek, hogy a felkelők ügye nem oly kétségbe ejtő, a mint az utóbbi hírek után képzelné lehetett. A Langiewitz hadosztálya nyolcz kisebb csapatra oszlott fel s ismét az előbbi csaták színterén folytatja a guerilla harcot. A kalisi,

radomi, lublini, podlachiai stb. kerületekben még folyvást erélylyel és sikerrel barcolnak a felkelők.

A „Wanderer“ nek írják, hogy a megbeszélés a felkelők táborában abból keletkezett, hogy Langiewitz pártja a guerilla-harcot szabállyossá akarta változtatni, s a diktátor nemcsak nem kerítte sőt kereste az oroszokkal a harcot. Nagy csatát akart nyerni, s azzal a nagy hadmenetet megkezdeni. Langiewitz azonban diktátorsága daczára a titkos kormánytól függött, s így köztük viszályok támadtak. 19-én a haditanásban elhatározott, hogy ismét a guerilla-rendszerhez visszatérnek, a déli sereget csapatokra osztják, s ezek vezéreit utasítják, hogy szorosan a guerilla-harcra szorítkozzanak. Azonnal hét nagyobb csapat elhagyta a tábor, hogy a guerilla-csatározást Lengyelország más részein is szervezzék.

Egy lemergi, mart. 23-ról szóló távirat szerint a varsoi forradalmi bizottmány, miután Langiewitz a diktátorságot letette, ismét átvette a felkelés vezetését s egy kiáltványában az egyenletlenségtől és pártszellemtől ovakodásra inti a lengyeleket.

A „Bresl. Ztg.“ jelenti Krakkóból 23-ka estéről: Ma reggel oltá Lazy, Miechow, és Igomianán eldöntetlen csata foly. A felkelők táborában vannak: Visocky, Bentkowski, Smiechowski és Rochebrune. Baraban a kozákok egy osztrák öresapatot kiraboltak s egy embert megöltek.

A „Schles. Ztg.“ azt írja, hogy Langiewitzkel a krakkói városban nem bálnak egy, mint fogolyal. Bécsi tudósítások szerint is parancs ment volna a krakkói várkománysághoz, hogy az oda belebbezett Langiewitznek a lehető legtagabb szabadságot engedjék, s hogy egy bánjának vele s hadsegédével, a mint azt egy állásabeli és művelt egyén követelheti.

Ujabbak. Przemysl, mart. 23. Krzeszow- és Potoknál két nap óta csaták folynak. Hir szerint a felkelők visszszaverettek. Slobodanál és Kwiknél visszanyomott felkelők jöttek át. A pawlowi erdőben, orosz területen mintegy háromszáz felkelő tanyáz.

— Rzeszow, mart. 24. A felkelők Czechowski vezénylete alatt 22-én Lezaysknál megverettek, szét-szórattak s csapatonként jönek át Galicziába.

— Páris, mart. 24. A császár ma fogadta Metternich herceget. A lapokban egy hivatalos közlemény meghazudtolja, hogy Poroszország felhatalmazta volna Oroszországot sereginek porosz területen átszállítására.

— Turin, mart. 24. A képviselőház mai ülésében Minghetti jelentette, hogy Farini és Pasolini visszaléptek, s ő neveztetett ki miniszterelnökké.

Gabonaár Kolozsvártt Mártius 26-án 1863.

(Bécsi mérője osztrák értékben.)

Tisztabúza 3 frt 20 kr. Egybúza 2 frt 30 kr. Rozs 1 frt 80 kr. Árpa 1 frt 20 kr. Kész 1 frt — kr. Török-búza 1 frt 50 kr. Pityóka — frt 80 kr. Marhahús 14 kr.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

Martius 27-kén: Nemzeti kölesön 81.60. 5% Metalliques 75.90. Bank-részvény 796.—. Hitel-részvény 212.30. Váltó Londonra 112.20. Ezüst 111.65. Arany 5.36.

Martius 24-kén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyar országi 74.50. Erdélyi 72.50.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

H I R D E T É S E K.

(65)

Jakab szabadalmazott Malma!

Melylyel óránként 6 % hat köből törökbúzárt főleg pedig mindennemű gabonát lehet örölni, egyszerű szerkezetűnél fogva tetszés szerint mindenütt felállítható, a szokott víz-vagy gőzerővel szíjjak által hajtható lévén, csakis egy négyszög termétkéti helyet foglal el, hét mássa nehézségi, a javításoknak nincs kitéve, rendeltetése helyére öszveálitva s megpróbálva kildetvén el, a t. cz. mezei gazdáknak annyival is inkább ajánlható, mivel áraránylag nagyon jutányosan van szabva. Mindennemű e tárgyban, valamint más gépek megrendelése iránti megbízásokat jóállás mellett elvállal

G. JAKAB Pesten.

(66)

MOCs helységében a báró WESSELÉNYI FARKAS ur piaci nagy fogadója, évenként kétszer tartatni szokott országos vásár jövedelmeivel együtt, jelen év április 24-től jövő 1864-ik év április 24-éig egy évre haszonbérbe adandó. A feltételek iránt értesülni Mocson t. Ágotha Elek urnál, Kolozsvártt a belkirály utcában 17 szám alatti háznál.

(64)

Óvás és figyelmeztetés.

Alólírt, mint néhai férje Galaczi id. Buda Miklós özvegye, mint ettől született gyermekei Buda József Vilmos Arthur és Lajos Viktor Gusztáv Géjza természetes gyám-anya, tudttl adja mindenkinek, óvakodik és figyelmeztet kiket illet, hogy néhai férjét testvére Buda Venczel halála után illető rujsi, macsói, szentgyörgy-vályai, kozzafalvi, ohabai, pogyeli és pestesi részjóságok után őt mint gyermekei természetes gyámnyját illető részjóságok, és az ezen részjóságokhoz tartozott, s felszabadult urbérségeikért utalványozott, s Makrai Klára előbb Buda Venczelné, most Vályai Buda Miklós által kezéhez vett kárpótlási tökéket, valamint kárpótlás végett a földterhermentesítő alap igazgatóságához bjeleltett urbéri végleges és déma kárpótlási illetőséget senki is meg ne vásárolja, azoknak megvásárlása és elidegenítése érdekében irt Makrai Klárával, ugy ennek bármimemű biztosával senki is ne egy ezkedjék; mert az illető törvényszéknél ez érdekében a kellő lépések már megtétvén lévén, a netalán vásárlók a kedvetlen következmény áldozatai lehetnek, és ismét óvakodva figyelmeztetek mindenkit.

Kolozsvártt, martius 21. 1863.

őzv. Buda Miklós, Hegyesy Zsuzsanna.

Nyomatott az ev. ref. fűtada betűivel. (Bel-farkasutca 74 sz.)

(62)

A korpádi összes korcsomai-jog április 1-jén helyt Szamosfalván két egymás után következő évekre közárverezés útján haszonbérbe ki fog adódni.

(55)

A cs. kir. osztrák

Hitel-sorsjegyek

huzása április 1-jén 1863-ban leend.

Minden sorsjeggyel nyeretik e huzások folytán, még pedig a következő kölesön nyer- részletekkel u. m. 250,000 frt. 200,000 frt. 150,000 frt. 40,000 frt. 30,000 frt. 20,000 frt. 15,000 frt. 5,000 frt. 4,000 frt. 3,000 frt. 2,500 frt. 2,000 frt. 1,500 frt. sat. Legkevesebb nyeremény 140 forint.

Egy ily sorsjegy ára csak 3 „ oszt. ért.

5 Sorsjegy ára csak 14 „ „

Megrendelések a jegyekre az illető ár mennyiségek megküldésével mentől előbb és közvetlen Frankfurtba a M. B. Schottenfels bank és nagy kereskedő Céghez küldendők.

Nyer-Lajstromok a huzás után azonnal elküldetnek minden résztvevőkhoz.

(63)

Kolozsvár sz. kir. városban, a hidutczában lévő 317 számú emeletes ház örökaron eladó; bővebb felvilágosítást nyerhetni ügyvéd Groisz Nándornál Kolozsvártt.

(3-3)